billeder, bl. a. *Gud Fader*. I øvrigt kendes ingen sikre arbejder af ham.

Eyck [æik], *Jan van* (ca. 1390–1441), nederl. maler. Elev af sin ældre broder H. v. **E**. Hans hovedværk og et af malerkunstens storværker er *Gent-alteret*, der opstilledes i Sint-Baafs kirken i Gent 1432, hvor det efter 1. Verdenskrig atter blev samlet til en helhed (hovedparten tidl. i Berlin). Det påbegyndtes af Hubert v. **E**, men fuldførtes af **E**. Andre værker: *Arnolfini og hans Hustru, Manden med Nelliken* og *Forkyndelsen*. De to brødre **E** har i høj grad forbedret oliemaleriets teknik, således at de formåede at gengive lys og luft på virkelighedstro måde. Deres bet. for udviklingen har været skelsættende og af stor rækkevidde. (Ill. se sp. 1205 samt tavle Gotik).

Eyde [ˈæidə], *Sam(uel)* (1866–1940), no. kemiker og ingeniør. Berømt for sin s. m. O. C. B. Birkeland udarb. metode til udvinding af salpetersyre af luftens ilt og kvælstof, en metode, der dog nu er forladt til fordel for oksydationen af ammoniak. **E** var en førende skikkelse inden for no. industri og stærkt interesseret i landbrugets udvikling. Stifter af Norsk Hydro (1905) og Notoddens salpeterværk (1911). 1920–23 var **E** No.s gesandt i Polen.

Eyjafjallajökull [ˈæijafjadlaˈjö:gødl], 1666 m h. isdækket vulkan i Island V f. Mýrdalsjökull. Udbrud 1612 og 1821.

Eyjafjörður [ˈæijafjördør], fjord på Islands N-kyst.

Eylau [ˈailau] (po. *Hawka*), by i Østpreussen (1945 po.), hvor Napoleon 7.–8. 2. 1807 kæmpede mod russ. (Bennigsen) uden afgørende sejr.

eyra [ˈai-] (ˈ*Felis* ˈ*eira*), lille S- og ml.-amer. vildkat.

Eyrarbakki [ˈæirarbahgje], isl. handelsplads, Ø f. Ölfusås munding; 600 indb. (1946).

ˈ**Eyre-halvøen,** eng. *Eyre's Peninsula* [ˈæəz pəˈninsjulə], på Austr.s S-kyst.

ˈ**Eyre Søen,** eng. *Lake Eyre* [læik ˈæə], saltsump, 12 m under havet, S-Austr. Omdannes ved tilløb fra Cooper Creek, Eyre Creek o. a. i regntiden til en 12 000 km² stor sø. Opdaget af den eng. Australiensforsker Edward John Eyre (1815–1901). efter hvem den opkaldtes.

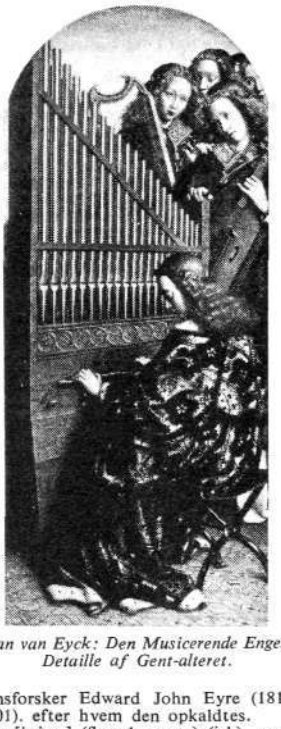

Jan van Eyck: Den Musicerende Engel. Detaille af Gent-alteret.

eyrir [ˈæirer] (flertal: aurar) (isl.), øre.

Eyrrbyggja saga [ˈöir-], islændingesaga om beboerne af gården Eyrr og deres modstander, Snorri goði; skrevet i 1. halvdel af 13. årh. **E** hviler på stærk hist. tradition og indeholder udførlige oplysninger om fortidig kultur og rel.

Eystein [ˈöistæin], ældre stavemåde for Øystein.

Eysturoy [ˈæsturåi], da. *Østerø*, den næststørste af Færøerne; 286,3 km²; 6811 indb. (1945). Mod N ligger Færøernes højeste punkt Slættaratindur (882 m).

Eyvindr ˈ**Finnsson** ˈ**skáldaspillir** [ˈöi-] (old-no: skjaldefordærveren) (ca. 910–90), no. skjald. Beslægtet m. Håkon Adelsteinsfostre, efter hvis fald han digtede arvekvadet *Håkonarmál*, en skildr. af H-s modtagelse i valhal (forbillede: Eiríksmál).

Ezeˈ**kias** *(Hizkija)*, judæisk konge (ca. 715–697 f. Kr.), reformerede kulten og afskaffede »kobberslangen« (2. Kg. 18, 4). 701 belejredes Jerusalem af assyrerkongen Sankerib, men belejringen hævedes, som forudsagt af profeten Esajas.

Eˈ**zekiel** *(Hezechiel)*, profet, som virkede bl. de deporterede jøder i Babylonien fra ca. 593–71 f. Kr. Han havde sandsynligvis været præst ved templet i Jerusalem og var derfor interesseret i at indskærpe jøderne i eksilet forskellen ml. rent og urent samt udarbejde kultuslove for Israel efter hjemkomsten. Han står derved som den eftereksilske jødedoms fader. **E**-s Bog, som er den 3. af de »store« profeter, er af stærkt sammensat karakter med både digteriske partier og prosastykker af vidt forsk. art. Som helhed gengiver den sikkert nok **E**-s tanker.

ˈ**Ezida** (bestandighedens hus), Nabus tempel i Borsippa. Dets sikkurrat ligger endnu som en mægtig ruin.

ˈ**Ezra,** jød. skriftlærd bl. de deporterede i Babylonien, fik i Artaxerxes' 7. år (458 f. Kr.) kgl. fuldmagt til at foretage et eftersyn i Jerusalem og Judæa. Ved en folkeforsamling indførte han en lov, hvis indhold er omstridt, efter nogle hele Moseloven, efter andre kun en del deraf. Om hans virke fortæller Esr. 7–10 og Neh. 8–10. Under **E**-s navn går desuden den gr. **E**-bog, også kaldet 3. Esr., der meddeler begivenhederne fra den kanoniske **E**-bog i en noget afvigende form og er benyttet af Josefus. Endv. findes bl. pseudepigraferne 4. Esr., en apokalypse, som stammer fra tiden efter Jerusalems ødelæggelse 70 e. Kr. og behandler jødefolkets skæbne.

Ezzeˈ**lino 3. da Ro**ˈ**mano** [æd:ze-] (1194–1259), podestå i Verona 1226, tyran 1230, erobrede Vicenza, Padova og Treviso i Fred. 2.s tjeneste, til slut fanget.

F

F, f, 6. bogstav i det lat. alfabet, stammer med lat. som mellemled fra det gr. digamma (*F*), der betegnede lyden [w].

F, kem. tegn for fluor.

F, autom.-kendingsmærke f. Frankrig.

F., fork. for Fahrenheit og Farad.

F_1, F_2, F_3 osv. **F** fork. for filialgeneration. I arvelighedslæren 1., 2., 3. generation osv. efter en foretagen krydsning.

f, *mat.*, fork. f. funktion.

f, *mus.*, 4. tone i C-dur. F-dur har et ♭, f-mol har 4 ♭.

f., *mus.*, fork. f. forte.

f., på recepter fork. f. lat. *fac* gør, tilbered; *fiat, fiant*, må (skal) tilberedes.

fa, i de romanske sprog betegn. for tonen f, stammende fra solmisationsmetoden.

ˈ**fa**ˈ**bel** (lat. *fabula* fortælling), betegn. for stoffet (indholdet), især handlingen, i episk og dram. digtn. I snævrere bet. *fabeldigtning*.

fabeldigtning, en meget gl. art af episk digtning; personerne er dyr, som handler ud fra menneskelige motiver, hvorfor **f** naturligt bliver en satire på menneskelivet og får en moral. **f**-s hist. viser stigende interesse for satire og moral på det naive episke indholds bekostning. Den Æsop tillagte oldgr. **f** (6. årh. f. Kr.) er endnu overvejende episk, hvorimod romeren Fædrus' **f** (1. årh. e. Kr.) er udpræget didaktisk.

fabeldyr, fantasidyr som basilisk, dragegrif osv., der er særligt kendte i den gr.-rom. litt.; herfra overført til middelalderens nordeur. folkebøger.

fabeltest (eng. *test* prøve), et dybdepsyk. hjælpemiddel til at undersøge børns følelsesliv ved at lade dem fuldende en lille fabel, hvis personer de ofte identificerer sig med.

ˈ**Fa**ˈ**ber,** *Harald* (1856–1943), da. statskonsulent i London 1888–1931, hvor han med stor dygtighed varetog landbrugets interesser på det brit. fødevaremarked.

ˈ**Faber,** *Johann Lothar* (1817–96), ty. fabrikant. Overtog 1839 ledelsen af A. W. Fabers blyantsfabrik i Stein nær Nürnberg (grl. 1761 af oldefaderen) og arbejdede den op til et internat. kendt firma.

ˈ**Fa**ˈ**ber,** *Knud* (f. 1862), da. læge. 1896–1932 prof. i klinisk med. ved Kbh.s Univ. Især kendt for sine arbejder over mavetarmsygdommene. (Portræt sp. 1207).

ˈ**Fa**ˈ**ber,** *Peter* (1810–77), da. forfatter og telegrafdirektør. Revuagtig farce *Stegekælderen* (skrevet 1844, udg. 1883). Visen *Dengang jeg drog afsted* gjorde ham berømt. Andre viser *Igår jeg fik min trøje, Sikken voldsom trængsel og alarm* og *Højt fra træets grønne top*.

Fabian Society [ˈfæibjən səˈsaiəti], eng. forening grl. 1884 under ledelse bl. a. af Sidney og Beatrice Webb, H. G. Wells, Bernard Shaw. Formål at gennemføre socialistisk samfund v. ikke-revolutionære midler (nølende taktik som romeren Fabius Maximus); bet. indflydelse i eng. polit. diskussion fra 1890erne.

ˈ**Fabius,** rom. patricierslægt; kendtest er: **F** Rullianus, konsul 5 gange 322–295 f. Kr., slog samnitter, etrusker og galler. –**F** Maximus (d. 203 f. Kr.), sønnesøn af **F** R., konsul 5 gange 233–09, udmærkede sig under krigen med Hannibal, hvor hans forsigtige undgåelse af hovedslag skaffede ham tilnavnet *Cunctator* (nøleren). Generobrede Tarent 209. – **F** Allobrogius, konsul 121 f. Kr., erobrede Provence.

fabliau [fabˈljo] (fr. af *fable* fabel), kort fortælling på vers i 12.–13. årh., oftest af en grovkornet komik med satire over munke, præster og borgerskab; dens emner lever videre i »le conte« og i farcen.

Fabre [fabr], *Ferdinand* (1827–98), fr. romanforfatter, anset skildrer af præstelivet og af bønderne i Cevennerne.

Fabre [fabr], *Jean Henri* (1823–1915), fr. entomolog. Forf. til en række kendte insektbiol. værker.

Fabre d'Églantine [ˈfabrə deglãˈtin], *Philippe* (1750–94), fr. lystspildigter, *Le Philinte de Molière* (1791). Guillotineret p. gr. af sin reaktion mod jakobinerne.